

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Předsjezdová diskuse [ke sjezdům JČSMF a JSMF]

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 17 (1972), No. 4, 213--221

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138944>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1972

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

PŘEDSJEZDOVÁ DISKUSE

● Dr. Ladislav Berger, Žilina:

V tomto roku uskutočnia sa dva zjazdy, a to zjazd JČSMF a zjazd JSMF. Úlohou týchto zjazdov je zhodnotiť doterajšiu činnosť, poukázať na klady a nedostatky, na chyby, či už ide o koncepciu činnosti, či o program, o organizačné problémy, o prácu jednotlivých funkcionárov ÚV, HV, výborov, sekcií i pobočiek, či o úroveň rôznych podujatí a pod. a vytýčiť perspektívny program činnosti.

Zjazdy JČSMF sú záležitosťou všetkých členov JČSMF. Preto je potrebné, aby každý člen Jednoty prejavil o ne čo najväčší záujem. ÚV JČSMF v snahe, aby čo najväčší počet členov JČSMF podielal sa na diani a mohol sa vyjadriť k činnosti, k programu, k voľbám kandidátov aj delegátov, k organizačnej štruktúre JČSMF, ako aj k ostatnej závažnej problematike Jednoty, rozvinul širokú diskusiu. Cieľom tejto diskusie je získať čo najviac poznatkov, názorov a návrhov pre zlepšenie činnosti, vytýčiť taký program, ktorého splnenie by plne zodpovedalo poslaniu JČSMF.

Diskusie sa konali v pobočkách. Ukázalo sa, že členovia JČSMF, aj keď sú z prevažnej časti spokojní s doterajšou činnosťou, často kriticky, ale v záujme odstránenia vyskytujúcich sa nedostatkov, na ne upozorňujú. Preto uvedieme tento raz radšej záležitosti, ktoré hatia činnosť.

V prvom rade nejde ani tak o činnosť zvolených funkcionárov ako skôr o ich vzájomné vzťahy. Je verejným tajomstvom, že napríklad v predsedníctve nášho Ústredného výboru JČSMF nevládne vždy zdravý, ku konštruktívnej práci vedúci súlad. A predsa je každému jasné, že všetci majú záujem na stále sa zlepšujúcej činnosti. Je len potešujúce, že zatiaľ podobné javy sa nevyskytujú vo výboroch našich pobočiek ani sekcií, ba ani na HV. Delegáti pobočiek budú mať iste aj toto na zreteli a zvlášť pri voľbách vedúcich funkcionárov budú podporovať kandidátov, ktorí budú našej Jednote ďalším prínosom.

Budúce výbory musia mať na zreteli len a len úspešný rozvoj činnosti JČSMF a pri každej príležitosti vytvárať úprimné a priateľské prostredie. Iba v takýchto podmienkach bolo možné doviesť našu Jednotu za tých 110 rokov k tak po každej stránke úspešnej vedeckej spoločnosti.

Je potrebné obrátiť našu pozornosť ešte viac ako doteraz na činnosť pobočiek, na ich aktivitu zvlášť teraz, keď sú tu sekcie. V mnohých pobočkách založenie sekcií sa javí ako brzda do tej doby úspešnej a iniciatívnej aktivity. Rozumné plnenie úloh vytýčených sekciami a organizovanie podujatí, ktorých náplň je správna a rozvážne usmerňovaná sekciami, dáva dostatok možností k iniciatívnej aktivite.

Členský časopis, ktorým sú Pokroky matematiky, fyziky a astronómie, namútil už dosť vody. V posledných rokoch takmer na každom zasadaní ÚV JČSMF a na všetkých posledných zjazdoch JČSMF prišli Pokroky MFA na pretras. Isté je, že v poslednom ročníku, keď do redakčnej rady prišli noví, mladí pracovníci, dostali Pokroky novú a obľúbenejšiu náplň. Žiaľ, záujem členov JČSMF o čítanie Pokrokov v posled-

ných rokoch natoľko poklesol, že naši členovia ani teraz, mysliac si, že na nich sa nič nezmenilo, Pokroky nečítajú. Bude na výboroch pobočiek najsť vhodný spôsob vzbudiť patričný záujem o náš členský časopis a poukázať na jeho nový obsah. Iste aj o Pokrokoch ako o členskom časopise bude sa na zjazdoch diskutovať. Dúfame, že prinesú ďalší smer k zlepšeniu.

Potrebné je tiež pripomenúť, že už dlhé roky je v úspešnej činnosti komisia pre vyučovanie matematiky na vysokých školách technického smeru. Vedľa užitočných a podnetných návrhov snaží sa o zlepšenie vyučovania matematiky na týchto školách. Nebolo by od vecí uvažovať, či by nebola prospešná obdobná komisia aj pre ostatné, teda nie priamo technické školy.

Dotkli sme sa tu iba niektorých problémov. Ich vykryštalizovanie iste by prinieslo veľa kladov v našej budúcej činnosti.

● Jozef Gruska, Bratislava:

Pri úvahách o organizačnom zložení, cieľoch a metódach práce v JČSMF, v súčasnej dobe a v budúcnosti, treba vychádzať z toho, že v dnešnej dobe sa matematická obec skladá z troch značne odlišných skupín: 1. stredoškolskí učitelia matematiky, 2. vedeckí pracovníci a vysokoškolskí učitelia, 3. matematici pracujúci vo výskumných ústavoch, výpočtových strediskách, v priemysle atď.

V období svojho rozkvetu bola JČSMF orientovaná hlavne na pedagógov (najmä na stredoškolských učiteľov) a jej úspešná činnosť svedčí o tom, že sa jej podarilo zvoliť správne formy práce. Kríza v JČSMF nastala hlavne v súvislosti s prudkým rozvojom a zdôrazňovaním vedeckého výskumu v matematike. Vedenie JČSMF sa nedokázalo preorientovať na novovzniklú situáciu, najsť vhodné formy práce na podporu vedeckej činnosti a súčasne najsť v tomto novom kontexte dostatočne významné miesto pre stredoškolských učiteľov matematiky a vhodné formy práce s nimi.

Súčasnú znovuzrodzovanie sa JČSMF je v podstate dielom mladej generácie vedecy orientovaných matematikov, ktorí hľadajú v JČSMF priestor pre zintenzívnenie a skĺbenie často veľmi roztriešteného a izolovaného vedeckého života v matematike a tiež priestor pre riešenie tých celospoločenských problémov, ktoré stoja pred celou matematickou verejnosťou.

Myslím, že v posledných rokoch sa na Slovensku urobil veľký pokrok v JČSMF a že sa našla správna organizačná štruktúra, vedenie a formy práce, ktoré v podstate vystihujú potreby prvých dvoch skupín matematikov. Zdá sa mi však, že ešte stále je akoby „mimo JČSMF“ tretia skupina matematikov, ktorá asi už v súčasnej dobe svojím počtom prevyšuje druhú skupinu a tento rozdiel sa v budúcnosti bude, myslím, výrazne zväčšovať.

Proces matematizácie a „computerizácie“ vedy, výskumu a celého nášho života však dáva tušiť, že v budúcnosti to bude práve táto skupina matematikov, ktorá bude hlavným spoločenským reprezentantom matematiky a od jej práce a výsledkov bude v podstatnej miere závisieť spoločenské postavenie matematiky. Je to pritom skupina,

ktorej členovia pracujú vo veľmi rôznorodých podmienkach a často vo veľmi malých skupinách alebo izolovane. V súčasnej dobe sa od nich často požaduje práca v oblastiach, pre ktoré počas svojho štúdia nedostali žiadne alebo skoro žiadne vzdelanie.

V rámci svojho zamestnania sa títo matematici často stretávajú so silnou konkurenciou svojich kolegov s inžinierskym alebo aj iným vzdelaním, ktorí v matematicky orientovanej kariére vidia veľkú perspektívu. Nedostatočná príprava matematikov pre aplikácie, lepšia príprava inžinierov, lekárov atď „pre život a robenie kariéry“ spolu so skutočnosťou, že medzi inžiniermi je celý rad matematických talentov, to všetko dostáva týchto matematikov do ťažkej pozície. Bolo by preto potrebné vziať tieto skutočnosti do úvahy a snažiť sa, aby títo matematici, či už priamo alebo nepriamo, mali dostatočne zastúpenie vo všetkých orgánoch JČSMF a aby sa hľadali také formy práce, ktoré by vystihovali ich potreby.

Je myslím všeobecne známe, že nikto ich nepovažuje za svojich, čo sa prejavuje aj v známych ťažkostiach pri obhajobách kandidátskych prác a pri robení doktorátov. A snáď by aj JČSMF mohla prispieť k tomu, aby sa v matematike dostatočne cenili originálne aplikácie prípadne aj známych metód aspoň tak, ako nájdenie $n + 1$ -ej metódy k n -tej metóde. Je tiež potrebné zväčšovať ich sebavedomie a znížiť „communication gap“ medzi nimi a medzi teoretikmi.

Veľa sa asi dá docieľiť prostredníctvom známych foriem práce: prednášok, seminárov a letných škôl. Ich cieľ a náplň by však mala byť iná a svojim charakterom by mali byť často blízke postgraduálnemu štúdiu.

● Doc. Tibor Katriňák, Bratislava:

Bratislavská pobočka JSMF má vyše 500 členov. Podľa počtu členov patrí určite k najväčším pobočkám v ČSSR. I napriek tomuto počtu sú u nás ešte veľké rezervy. Pri získavaní nových členov sa neraz stretávame s otázkou, čo prináša členstvo v Jednote. (Koniec koncov podobne otázky kladú i starší členovia Jednoty.) Príspevok B. RIEČANA a Š. ZNÁMA vypočítava niektoré možnosti, v rámci ktorých si možno zvoliť pole pôsobnosti, ako aj akcie, ktorých sa na „konzum“ orientovaný člen môže zúčastniť. Žiaľ, väčšina podujatí JSMF je takého rázu, že „výhody“ z nich plynúce sú rovnako dostupné aj nečlenom. Teda načo mám byť v Jednote? – pýta sa kritický kandidát na členstvo. Snáď len preto, aby sa tým splnila stavovská povinnosť?

Ak by sa úspech či neúspech našich akcií mal merať podľa počtu účastníkov, mali by sme v Bratislave i napriek značnému zlepšeniu čo doháňať. Jedným z barometrov ukazujúcich náladu medzi členstvom (okrem osobných rozhovorov) sú schôdze v Klube našej pobočky. Podarilo sa nám už zorganizovať niekoľko besied (o udeľovaní RNDr., o náplni štúdia matematiky na PFUK, o postavení matematikov v praxi, o práci Matematického ústavu SAV a ďalšie), ktoré čo do počtu prítomných i čo do bohatosti vyslovených názorov v diskusii mohli uspokojiť organizátorov. Čo prilákalo toľko záujemcov na tieto besedy? Ako sa ukázalo, nebola to len púha zvedavosť. Bola v tom aj nádej, že sa nájde niekto, komu možno svoje problémy nielen vyrozprávať,

ale od koho možno očakávať, že sa ich pokúsi tlmočiť na zodpovedných miestach. Očakáva sa to od Jednoty. Nejdem tu rozvádzať, prečo radoví členovia nie sú spokojní s terajšími praktikami udeľovania doktorátov, alebo prečo cítia sa byť v praxi zaznávaní v konkurencii s absolventami vysokých škôl technických a pod. To by mohlo byť náplňou ďalšieho článku alebo aj širšej diskusie na stránkach našich Pokrokov. Zdá sa, že práve Jednota má najlepšie možnosti nielen vypočuť názory matematikov a fyzikov pracujúcich v rôznych inštitúciách (nerobí to žiaden z rezortov zamestnávajúci našich členov), ale aj ich niekam „vyššie“ predostrieť na riešenie. Netreba zdôrazniť, ako by tým stúpila prestíž Jednoty v očiach jej členov, hlavne mladších.

Nie sú to len členovia, ktorí sa dožadujú väčšej angažovanosti Jednoty. I naša spoločnosť očakáva od Jednoty vyššiu efektívnosť. Ak chceme byť uznávaní ako hodnotní partneri u takých orgánov ako sú ministerstvá alebo Akadémie, musíme obohatiť našu činnosť a priniesť výsledky, ktorých by sa jednotlivé rezorty ťažko sami dopracovali. Konkrétnejšie myslím, že by sa Jednota mohla sústavne vyjadrovať k náplni výuky (taktiež k učebniciam, osnovám atď.) matematiky a fyziky nielen na stredných školách všetkých typov – čo sa aj čiastočne robí – ale i na vysokých školách univerzitného aj technického smeru. (V Bratislave spôsobili besedy v Klube, že sa urýchlili prípravy na započatie postgraduálneho štúdia z nepedagogických kombinácií a smerov!) Väčšina vysokých škôl nemá veľký styk so svojimi absolventami. Nepozná preto ani ich názory na svoju výuku, čím ťažkopádnejšie reaguje na požiadavky praxe. Pre výuku matematiky a fyziky zdá sa byť Jednota najpovolanejším tlmočníkom takýchto hlasov. Nakoniec možno poslúžiť aj technickým odborom a závodom. Jednu z našich besied v Klube sme venovali otázke zriadenia informačno-poradenskej služby pri Matematickej sekcii JSMF. Úlohou tejto služby malo by byť „hrubo povedané“ sprostredkovať závodom a ľuďom bez vyššieho matematického vzdelania pomoc pri riešení vážnejších matematických problémov.

Z tohoto krátkeho výpočtu možností – ako sa my v Bratislave nazdávame – bolo by možné niektoré realizovať i bez väčšieho zaťaženia a zdá sa i na prospech našej Jednoty. (Niektoré zámery sa už u nás sľubne rozbiehajú.) Jednota by tým prestala byť len trpenou organizáciou (podľa názoru niektorých ľudí) a pokračovala by vo svojej bohatej a pokrokovej tradícii.

● Doc. Zbyněk Nádeník, Praha:

Rád bych obrátil pozorost na posluchače technických učilišť.

Za rok za dva lze i v množství našich studentů poznat ty, kteří mají k matematice blízko. Získat je do Jednoty a vidět v nich významné budoucí zprostředkovatele mezi matematikou a technikou je úkol, který patrně nedoceňujeme. Vloni v září pořádala Jednota již 7. celostátní konferenci o vyučování matematice na vysokých školách technických – a opět bez studentů. Pro účastníky byla jen jednou z řady podobných schůzí, ale pro pozvaného studenta mohla být velkým povzbuzením. Pokud už mezi studenty nejnižších semestrů nebudeme vidět své partnery při společné práci, nevytvoříme si dostatek kontaktů s inženýrským prostředím. Kdybychom dokázali přivést

vybrané studenty k naší činnosti třeba jen pozváním a účastí na akcích, na nichž by s námi vystupovali jako rovný s rovným, studenti by si dobře všimli našeho přístupu a časem bychom mezi nimi jistě získali dobré spolupracovníky. V budoucnu budeme potřebovat v nematematických kruzích zástupce, kteří nám budou úplně rozumět. Až se více přikročí k reformě matematického učiva, budeme je dokonce velmi potřebovat.

Před třiceti lety vydal J. MACEK knížku *Cesty sebevzdělání* s podtitulkem *Něco ze zkušeností žáka a učitele*. V ní popisuje své vysokoškolské studium ještě za Rakouska a stěžuje si, že tenkrát nedostali žádné poučení o shromažďování a třídění poznatků, nedověděli se nic o tom, co bychom nyní mohli nazvat organizací a technikou duševní práce. Ale ještě ani dnes nemůžeme našim studentům poskytnout skromnou brožurku, která by jim byla trvalejším rádcem, kde hledat a jak třídit matematické poznatky a jak se v nich orientovat. Pro příští roky bude lépe připraven absolvent, který bude mít třeba méně konkrétních vědomostí, ale bude poučen o racionální duševní práci, o lidském vědění, o jeho povaze a mezích, o vzniku jeho omylů, o jejich odkrytí a nápravě. Takové poznatky působí na rozumový vývoj i na povahu – vedou k vlastní kritičnosti a k snášenlivosti. Jsou jim blízké zatím ojedinělé hlasy vynikajících technických tvůrců, že humanitní vědy nejspolehlivěji přivedou i inženýra k syntéze poznání a k orientaci ve společenské funkci. (O námětech z tohoto a předcházejícího odstavce jsem hovořil na ustavujícím shromáždění MVS JČMF v únoru t.r.)

Postgraduální studium, změny v obsahu našich předmětů, různá úroveň studentů – to jsou úkoly a skutečnosti, se kterými se stále setkáváme. Ale nezastavujeme se před jejich obtížností a nemáme sklon vidět jejich řešení v metodických detailech? V historii Jednoty je příklad, myslím už málo známý, který si zaslouží připomenutí. Již v roce 1917 se v Jednotě vytvořila komise pro reformu střední školy. Práci z let 1917–21 shrnula ve spisku, kterým o svých návrzích – na tehdejší dobu velmi pokrokových – informovala veřejnost. K reformě došlo až o 10 let později, kdy měl na ní velkou účast B. BYDŽOVSKÝ. Zdaleka se nepodařilo uskutečnit všechno, co Jednota navrhovala, ale čeho asi by se bylo podařilo dosáhnout, kdyby Jednota nebyla bývala tak připravena? Můžeme říci, že pro úkoly, kterým se na technikách nevyhne, jsme přichystáni podobně jako naši předchůdci před půl stoletím? Nedávná konference o vyučování matematice na vysokých školách technických se postgraduálního studia nedotkla. Přinese toto studium očekávaný užitek, nebudou-li mu předcházet hluboké zásahy do dosavadní pětileté přípravy? Můžeme vůbec někdy dosáhnout sjednocení znalostí našich studentů, pokud neobjevíme, jak je „odučovat“? Neměli bychom naopak uvažovat o diferencování, které by učitelům i studentům uspořilo mnoho trpkostí a studentům často i zbytečný pocit životního neúspěchu? Umožňuje dosavadní studium, aby se úplně rozvinul jak student se sklony k teoretickým předmětům, tak i student, u kterého převažují dispozice pro praktické obory? Neztěžujeme dokonce oběma těmito typům jejich přípravu k plnému uplatnění, když v matematice prvním dáváme málo a po druhých chceme mnoho? Neměli bychom studentům s nadáním pro matematiku věnovat nejméně tolik času jako studentům, kteří s ní mají obtíže?

Pronikání matematiky do oborů, které jí ještě nedávno byly vzdálené, rozšiřuje i působnost Jednoty a klade Jednotě nové úkoly. Z nich nikoliv nejmenším je účast Jednoty na přípravě technické inteligence. Uplatní-li Jednota svůj hlas i v širších otázkách spojených se vzděláním inženýrů, získají na důrazu i její náměty o jejich matematickém studiu.

● Doc. Ivan Náter, Bratislava:

Vo všetkých krajoch SSR úspešne prebiehajú na stredných aj základných školách súťaže „Matematická olympiáda“ a „Fyzikálna olympiáda“. Od uskutočnenia federalizácie ČSSR riadiace orgány týchto súťaží pracujú viacmenej len zotrvačnosťou, pretože ministerstvá školstva dosiaľ neschválili nové štatúty týchto súťaží. V poslednom období boli oboma ministerstvami schválené ústredné výbory uvedených súťaží, ale oficiálne menovanie nižších riadiacich orgánov je viazané na uzákonenie štatútov.

Pre zvýšenie úrovne oboch súťaží považujeme za potrebné urobiť nasledujúce opatrenia:

1. Vyvinúť úsilie, aby obe ministerstvá školstva po vzájomnej dohode uzákonomili štatúty „Matematickej olympiády“ a „Fyzikálnej olympiády“. Návrhy štatútov boli ministerstvám už dávnejšie predložené. S uzákonením štatútov úzko súvisí menovanie kompletných krajských a okresných výborov MO a FO, v ktorých by mali byť zastúpené všetky zúčastnené zložky (JČSMF, SZM, orgány štátnej správy).

2. Požiadat ministerstvo školstva SSR, aby jednoznačne určilo inštitúcie, prostredníctvom ktorých budú súťaže zaisťované hospodársko-organizačne (finančne) na úrovni okresov, krajov, resp. celoštátne.

3. Na pôde JČSMF aj naďalej organizovať školenie profesorov i učiteľov matematiky a fyziky so zameraním na zvyšovanie úrovne vyučovania matematiky a fyziky a najmä na riešenie obtiažnejších matematických a fyzikálnych úloh. Podobne organizovať sústavné semináre pre žiakov – účastníkov MO a FO. Do vedenia týchto seminárov a školení zainteresovať najmä učiteľov zo všetkých prírodovedeckých a pedagogických fakúlt, príp. iných vysokých škôl, a pracovníkov SAV. Semináre organizovať nielen v sídlach vysokých škôl, ale aj na vidieku.

4. Materiálne a morálne cez ministerstvá školstva zainteresovať učiteľov matematiky a fyziky na školách, aby sa venovali talentovaným žiakom a viedli ich k úspešnej účasti v MO a FO. Pritom dbať na to, aby súťaže boli skutočne dobrovoľné, nepresadzovať masovosť, ale kvalitu súťaží.

5. Žiadať prostredníctvom MŠ, aby riaditeľstvá všetkých stredných škôl dôsledne dodržiavali výnos MŠ o tom, že úspešní riešitelia MO a FO (aspoň na úrovni okresu) nerobia písomnú prijímaciu skúšku z matematiky a samozrejme tam, kde je predpísaná, ani skúšku z fyziky.

6. Vhodným spôsobom vplývať na vedenie vysokých škôl, aby na technické smery a matematické a fyzikálne odbory prírodovedeckých smerov úspešní riešitelia naj-

vyššej kategórie MO a FO (aspoň na úrovni kraja) boli prijímaní bez prijímacích skúšok.

7. Vyriešiť na príslušných orgánoch možnosti zvýšenia honorárov za vedenie seminárov a školení zameraných na MO a FO.

8. Pred medzinárodnými kolami oboch súťaží zaistiť dlhodobejšie (2–3týždňové) sústredenia vybraných žiakov. Podľa našich informácií konajú sa totiž pravidelne v niektorých socialistických štátoch takéto sústredenia (dokonca až 6 aj viactýždňové).

9. Umožniť osobitnej komisii prieskumnú exkurziu do socialistických štátov (ZSSR, PĽR, MLR, NDR), ktorá by sa zoznámila s metódami práce a výučby talentovaných žiakov v matematike a fyzike. Uvedené štáty majú v posledných rokoch veľmi pekné úspechy najmä v Matematickej olympiáde.

● Doc. Beloslav Riečan, doc. Štefan Znáť, Bratislava:

V posledných dvoch desaťročiach možno s potešením pozorovať prudký rozvoj slovenskej matematiky na poli vedeckom a odbornom. Markantne sa to prejavuje v Bratislave, kde sa sústreďuje veľký počet odborných a vedeckých pracovníkov v matematike. Už pred niekoľkými rokmi bolo jasné, že pre odborný rast najmä mladšej generácie treba hľadať nové formy práce. V tejto situácii si väčšia skupina bratislavských matematikov uvedomila možnosť využiť na tieto ciele JSMF, a to vo väčšej miere ako predtým.

Za tým účelom vznikla pri bratislavskej pobočke matematická skupina (sekcia) so svojim výborom, ktorý sa zamýšľal nad vyššie spomenutými problémami a ktorého podujatia zaktivizovali pomerne veľkú skupinu členov Jednoty. Zrekapitulujme, o aké konkrétne ciele išlo a čo z nich sa podarilo realizovať.

V prvom rade išlo o zintenzívnenie prednáškovej a klubovej činnosti. Úsilie vynaložené v tomto smere bolo korunované úspechom najmä v posledných dvoch rokoch, kedy sa prednášky, resp. besedy v klube konajú pravidelne každý týždeň. Prednášky sú zamerané tak, aby ich mohol sledovať širší okruh poslucháčov a vďaka ochote popredných českých a slovenských matematikov majú vynikajúcu úroveň. V rámci svojho pobytu v Bratislave prednášalo aj viacero zahraničných účastníkov. Prednášky niektorých našich hostí poskytli publiku nevšedný zážitok a umožnili okrem iného nadviazať s prednášateľmi bližšie kontakty. Besedy v klube boli venované najmä aktuálnym otázkam matematiky s dôrazom na spoločenský aspekt. Takými boli beseda o náplni štúdia na PFUK, o vyučovaní matematiky na vysokých školách technických, o postgraduálnom štúdiu a pod.

S prednáškovou činnosťou súvisí usporadúvanie letných škôl a seminárov. Pokiaľ ide o semináre, bratislavská pobočka začala pravidelne informovať svojich členov – matematikov o ich konaní a náplni (ide približne o 20 seminárnych skupín). V posledných rokoch bratislavská pobočka usporiadala niekoľko letných škôl z rôznych odvetví matematiky (napr. teória pologrúp, teória grafov, teória čísel, teória reálnych funkcií, teória pravdepodobnosti). Máme však dojem, že tieto podujatia vznikajú

príliš živelné; žiadalo by sa viac systematickosti najmä pri podpore niektorých odvetví, ktoré treba u nás preferovať.

Pri usporadúvaní letných škôl, konferencií a pod. treba myslieť na to, aby sa ich mali možnosť zúčastňovať mladí talentovaní matematici, prípadne i študenti. S financovaním tejto účasti bývajú spojené určité problémy. Prostredníctvom Jednoty sa v uplynulom období podarilo dvakrát získať prostriedky na spomínaný účel. Bolo by dobre nájsť formu, ktorá by takéto akcie umožňovala konať systematicky.

Jednou z najvýznamnejších akcií, ktoré vznikli z iniciatívy bratislavských matematikov, je Súťaž mladých pracovníkov v matematike. Ide o súťaž vedeckých prác matematikov (členov JSMF) do 30 rokov. T. r. sa koná súťaž už po tretí raz a s potešením môžeme konštatovať, že predchádzajúce dva ročníky mali vynikajúcu úroveň. Víťazi každoročne referujú o svojich prácach na konferenciách slovenských matematikov v Jasnej pod Chopkom, kde sa môžu predstaviť širšej odbornej verejnosti, Domnievame sa, že súťaž zohráva pozitívnu úlohu pri aktivizácii mladých matematikov k tvorivej činnosti. Uvažovalo sa aj o udeľovaní cien popredným odborníkom za výchovu vedeckého dorastu; tento návrh zatiaľ nebol realizovaný.

Veľká pozornosť sa venovala otázke časopisov, predovšetkým založeniu vlastného matematického časopisu JSMF. Prvým impulzom k myšlienke na vlastný časopis bola všeobecná nespokojnosť s vtedajšou koncepciou Pokrokov. Pravda, hlavným cieľom časopisu malo byť aktizovanie širokej matematickej verejnosti na Slovensku. Po zmene koncepcie Pokrokov, ako aj vzhľadom na to, že JSMF nepodporovala myšlienku časopisu dosť vehementne, úsilie o založenie časopisu značne ochablo. Ale už po krátkom čase sa potreba časopisu prejavila tak nástojčivo, že sa tejto otázky ujala Matematická sekcia JSMF a tak v krátkom čase výjde prvé číslo nového časopisu s názvom Matematické obzory.

Áká je dnešná koncepcia Matematických obzorov? Časopis bude určený najmä učiteľom matematiky. Pravda, otázky vyučovania bude sledovať zo širšieho hľadiska a bude sa snažiť zainteresovať na týchto otázkach čo najväčší počet odborných a vedeckých pracovníkov. Ďalším dôležitým cieľom časopisu je výchova autorov. (Informácia o Matematických obzoroch bola inak uverejnená v prílohe PMFA č. 6/1971).

Neúspešne sa skončilo úsilie o vytvorenie celobratislavskej knižnice, v ktorej by boli všetky vedecké časopisy. Skutočnosť, že v Bratislave niet podobnej knižnice je veľkou brzdou vo vedeckej a odbornej činnosti. Treba oceniť aspoň to, že bol vyhotovený kompletný zoznam matematických časopisov vo všetkých bratislavských knižniciach. Zoznam bol zahrnutý do podobného pražského zoznamu a je k dispozícii vo viacerých exemplároch.

Pri sledovaní rozvoja matematiky nemôže nám byť ľahostajná ani edičná politika našich vydávateľstiev. Kladne treba hodnotiť, že v poslednom čase sú všetky významnejšie vydávateľstvá odbornej literatúry ochotné akceptovať návrhy JSMF pri vydávaní matematickej literatúry.

Isteže mnohé z toho, nad čím sme sa pred rokmi zamýšľali, sa uskutočnilo až neskôr, predovšetkým zásluhou Matematickej sekcie JSMF. Táto okolnosť však nič

nemení na význame kolektívneho úsilia o zlepšenie práce Jednoty, ktoré vzniklo v bratislavskej pobočke v uplynulom období.

● Karol Rován, Bratislava:

Nie je to tak dávno, keď mladý asistent pri náboře za člena Jednoty vyslovil otázku: „A čo mi Jednota dáva?“ Na túto vecnú otázku dal život veľmi presvedčivú odpoveď. Každoročné, už takmer tradičné konferencie matematikov a fyzikov v Jasnej sú príležitosťou pre stretnutie pracovníkov rôznych matematických disciplín, sú miestom, kde mladí pracovníci môžu referovať o svojich vedeckých výsledkoch a skúsenejší môžu poslať svoje práce do súťaže dotovanej cenami. Vďaka aj tejto starostlivosti pozorovať medzi mladými na vysokoškolských strediskách čulý pracovný ruch.

Stredoškolskí profesori a učitelia ZDŠ už nie sú v takom šťastnom položení, hoci práve teraz pri zmene koncepcie vyučovania matematiky na základných a stredných školách by potrebovali výdatnú pomoc. Dnes každá vedecká disciplína, ba každá profesia potrebuje matematiku, a je teď správne, že sa zamýšľame nad koncepciou vyučovania matematiky a nad didaktickými problémami s tým súvisiacimi. Modernizácia vyučovania matematiky je nútna, aby sme žiakov viac a lepšie naučili ako dosiaľ pri rovnakej námahe.

Učitelia sa chcú do tejto práce zapojiť, ale čakajú výdatnú a najmä konkrétnu pomoc. Štátna správa pomáha vydávaním materiálov (komentáre, zbierky úloh) a školeniami, organizovanými v spolupráci s Jednotou. Ale to všetko nestačí na zdolávanie hŕby problémov, na ktoré učitelia narážajú takmer denne pri svojej práci. Myslia si, že by v tejto veci mohla a mala Jednota pomáhať viac a účinnejšie najmä pri riešení didaktických problémov.

Ako teda konkrétne pomôcť? Sekcie ako orgány HV priamo nemôžu pomôcť, lebo stredoškolské pracoviská sú veľmi rozptýlené. Bolo by teda potrebné zriadiť v rámci pobočiek strediská (pracoviská alebo pod.) sekcií, ktoré by sa v rámci územného členenia pobočiek starali o konkrétnu realizáciu zámerov MŠ a sekcií. V úzkej spolupráci so školskými odbormi KNV, KPÚ atď. by si vypracovali plán práce a usilovali by sa nadviazať kontakty s učiteľmi či už v rámci mesačných porád alebo klubov. Život si asi vynúti zriadenie komisií (pracovných skupín niekoľkých ľudí), ktorí by sa špeciálne zapodievali otázkami z určitého okruhu (napr. skúšanie, klasifikácia atď.) a mohli by (ako špecialisti) okamžite odpovedať na otázky učiteľov. Pri týchto strediskách je podstatné to, aby učitelia mali upokojujúci pocit, že nie sú osamotení a že sa na túto inštitúciu môžu vždy s dôverou obrátiť. Niečo podobné by mali mať aj učitelia ZDŠ, ale tam by asi bolo potrebné vybudovať strediská v rámci starých okresov, aby sa dostali bližšie k učiteľom. Som presvedčený, že by takáto dobre zorganizovaná a nebyrokraticky fungujúca inštitúcia priniesla veľa dobrého do učiteľskej praxe.

Zjazd Jednoty sa blíži. Porozmýšľajte o prípadných iných návrhoch a vyzbrojte nimi svojich delegátov, aby z užitočnej a vecnej diskusie vyšli dobré uznesenia nielen do zjazdových materiálov, ale v prvom rade do práce orgánov Jednoty a jej členov.